

Asia: VN/13519/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan organisaatio

Lausunnonantajan organisaatio

Valtion viranomainen

Sosiaalihuoltolaki

1. Ovatko kotiin annettavia palveluja koskevat säännökset (19 §, 19 a § ja 19 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

2. Kotihoitoa ehdotetaan järjestettäväksi vuorokaudenajasta riippumatta (19 §:n 3 mom.). Onko tämä mielestänne kannatettava ratkaisu?

-

3. Ovatko ns. tavallista palveluasumista koskevat säännökset (21 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

4. Onko tavallista palveluasumista koskeva pykälä tarpeeksi selkeästi muotoiltu? Jos ei, miten sitä voisi muuttaa?

Ei [Palveluasumista koskevassa pykälässä (21 b § 1 momentti) on mainittu lyhyesti vaatimus asuinympäristön esteettömyydestä ja turvallisuudesta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu esittää, että säännöksen yksityiskohtaisin perusteluihin lisätään seuraava lause: Pykälässä noudatettavaksi edellytetyistä esteettömyysvaatimuksista säädetään tarkemmin voimassa olevassa maankäyttö- ja rakennuslaissa, valtioneuvoston asetuksessa rakennusten esteettömyydestä sekä yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista, erityisesti sopimuksen 9 artiklassa. Viittaus pykälätasolla sekä

perusteluissa esteettömyyteen ja turvallisuuteen olisi syytä sisällyttää myös tuettua asumista koskevaan 21 a §:ään. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulleiden yhteydenottojen perusteella on selvää, että tuetun asumisen piirissä voi kuitenkin olla esteettömän asumisen tarpeessa olevia vammaisia ihmisiä, jotka eivät kuitenkaan tarvitse palveluasumista tai hoiva-asumista. Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan selkeästi velvoita kuntaa järjestämään esteetöntä asuntoa tällaisille vammaisille ihmisille. Muutosehdotus 21 a §: Tuetulla asumisella tarkoitetaan itsenäistä esteettömässä ja turvallisessa asunnossa tapahtuvaa asumista, jota tuetaan sosiaaliohjauksella sekä tarvittaessa sosiaalisella kuntoutuksella ja muilla sosiaalipalveluilla.]

5. Ovatko hoiva-asumista koskevat säännökset (21 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Hoiva-asumista koskevassa pykälässä (21 c § 1 momentti) on mainittu lyhyesti vaatimus hoivakodin / asumisyksikön esteettömyydestä ja turvallisuudesta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu esittää, että säännöksen yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään seuraava lause: Pykälässä noudatettavaksi edellytetyistä esteettömyysvaatimuksista säädetään tarkemmin voimassa olevassa maankäyttö- ja rakennuslaissa, valtioneuvoston asetuksessa rakennusten esteettömyydestä sekä yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista, erityisesti sopimuksen 9 artiklassa.]

6. Löytyisikö tehostettu palveluasuminen –termin korvaajaksi jokin parempi ehdotus kuin hoiva-asuminen? Mikä?

-

7. Ovatko ehdotetun hoiva-asumispykälän palvelun saantikriteerit tarkoituksenmukaisia ja tarpeeksi selkeitä? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

8. Ovatko turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset (46 a §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

9. Pitääkö turva-auttajan olla sote-ammattihenkilö, vai riittääkö että hän on koulutuksensa ja kokemuksen perusteella sopiva, kuten lakiesityksessä ehdotetaan (46 a §)?

-

10. Ovatko kotihoidon henkilöstön riittävyden turvaamista koskevat säännökset (46 b § ja 49 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Liittyen henkilöstöä koskevaan sosiaalihuoltolain pykälään 49 a yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää huomiota asiakasyhteydenottojen perusteella ilmi tulleeseen yhdenvertaisuusongelmaan koskien vammaisten asumisyksiköissä asuvia (myös iäkkäitä) vammaisia ihmisiä. Heidän osaltaan laista puuttuu täsmällisempi henkilöstömitoitus. Asia on mahdollista korjata lisäämällä asiaa koskeva 4 momentti sosiaalihuoltolain 49 a §:ään seuraavasti (lisäys kursivoitu). Uusi täsmällisempi 4 momentti on yhdenvertaisuuden näköjulistasta tarpeellinen, koska ehdotettu 3 momentti on varsin yleisluontoinen. Uuden momentin pohjana on käytetty esityksessä olevaa vanhuspalvelulain 20 § 2 momentin muutosehdotusta: 49 a § (22.4.2016/292) Henkilöstö Sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnan käytettävissä tulee olla riittävästi sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta asiakastyöhön osallistuvaa henkilöstöä. Jokaisen kunnan käytettävissä tulee olla

asiakastyöhön osallistuvan virkasuhteisen sosiaalityöntekijän palveluja. Sosiaalipalveluja tuottavassa toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävärakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien henkilöiden määrää ja palvelun tarvetta Toteutettaessa lain vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) mukaista asumispalvelua tai lain kehitysvammaisten erityishuollosta (23.6.1977/519) mukaista asumista tai laitoshoidon toteutuneen henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti silloin, kun palvelua toteutetaan sosiaalihuoltolain 21 c §:ssä tarkoitetussa hoiva-asumisen toimintayksikössä, jolla on yhteiset toimitilat ja oma työvuorosunnittelu ja joka toimii yhden esimiehen alaisuudessa, tai 22 §:ssä tarkoitetussa laitoksessa. Toteutunut henkilöstömitoitus tarkoittaa toimintayksikössä paikalla olevien välitöntä asiakastyötä tekevien lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalouksista 3 a §:ssä tarkoitettujen työntekijöiden työpanosta suhteessa toimintayksikössä kolmen viikon seurantajakson aikana olevien asiakkaiden määrään. Välillistä työtä ei oteta huomioon henkilöstömitoituksessa.]

11. Ovatko ns. hybridiasumista koskevat säännökset (46 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

Vanhuspalvelulaki

12. Onko mielestänne pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen sosiaalihuollon yksiköissä iäkkäiden osalta onnistunut ratkaisu (14 §, 14 a §, 15 b §)?

-

13. Onko lakiehdotuksessa esitetty palvelusuunnitelman sisällön täsmentäminen tarpeellista (16 §)?

-

14. Onko lakiehdotuksessa esitetty omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen tarpeellista (17 §)?

-

15. Onko lääkehoidon toteuttamista koskeva säännös mielestänne onnistunut (20 §:n 1 mom.)?

-

16. Onko mielestänne kannatettavaa, että seurantayhteenvedot julkaistaisiin toimintayksikkökohtaisina (24 a §)?

-

Koko lakipakettia koskevat kysymykset

17. Mitä haasteita näette säännösten toimeenpanossa? Onko lakiesityksellä riskejä?

-

18. Millaista tukea toivotte toimeenpanoon?

-

19. Mitä muuta haluaisitte lausua esityksestä?

Liittyen viittomakielisten vanhusten oikeuksien turvaamiseen yhdenvertaisuusvaltuutettu toistaa jo sote-uudistuksen yhteydessä lausumansa kannan siitä, että viittomakielisten ihmisten oikeudet eivät riittävästi toteudu sosiaali- ja terveydenhuollossa ja tarvitsemme täydentävää lainsäätelyä näiden oikeuksien turvaamiseksi. Tässä esityksessä viittomakielisten oikeuksista on maininta HE:n sivulla 8 (nykytila), jossa mainitaan, että viittomakielisten oikeudet on turvattu lailla. Viittomakielisten ihmisten oikeudet eivät kuitenkaan tosiasiasa toteudu siten, kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ehdottaa, että tämän uudistuksen yhteydessä lisättäisiin vanhuspalvelulain 8 §:ään (palvelujen kieli) uusi momentti viittomakielisten vanhusten oikeudesta tulkkaukseen. Samassa lainkohdassa on myös säädetty ruotsinkielisten sekä saamelaisten vanhusten asemasta. Lisäsehdotus on seuraavansisältöinen:

Suomea tai ruotsia käyttävälle kuulovammaiselle iäkkäälle henkilölle ja suomalaista- tai suomenruotsalaista viittomakieltä käyttävälle iäkkäälle henkilölle on tarvittaessa järjestettävä tulkkaus.

Kokonaisuutena lakimuutoksen yhdenvertaisuusarviointi vaikuttaa vielä varsin keskeneräiseltä. Esitykseen sisältyvistä yhdenvertaisuuteen liittyvistä kirjauksista syntyy käsitys, että yhdenvertaisuus on hahmotettu ja käsitetty lähinnä alueellista yhdenvertaisuutta koskevana kysymyksenä. Esityksen yhdenvertaisuusarviointia on syytä tarkentaa muun muassa ikääntyneiden sekä vammaisten ihmisten osalta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu yhtyy myös eduskunnan oikeusasiamiehen kannanottoon siitä, että esityksen suhdetta perustuslakiin ja kansainvälisiin sopimuksiin, ja tämän johdosta eri perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen, ei ole kattavasti arvioitu.

Björkberg Elli
Yhdenvertaisuusvaltuutettu